

Työpaikkojen rauhantoimikunnan kokous 21.3.2015

”Nato hampaankolossa”

Alustajana: Raimo Pesonen, kirjailija ja kolumnisti

Muistiinpanot: Tanja Pelttari

Mediassa esiintyvä keskustelu Natosta

Nato hampaankolossa on kirja Suomessa käytävästä Nato-keskustelusta. Pesonen on käsitellyt aihetta narratiivisella lähestymistavalla pohtien sitä, millaista tietoa ihmiset ovat valmiita ottamaan vastaan, minkälaista tietoa he kaipaavat ja mitä pitävät itsestään selvänä asiana. Toiminnat ja ilmiöiden merkitykset rakentuvat eri tasoilla. Pesosen mukaan maailman muuttumisen tulisikin lähteä narratiivisen lähestymistavan kautta, koska psyyke varjelee ihmistä. Inhimillinen tarina toimii paremmin ja jää mieleen, toisin kuin pitkä faktalista. Nato-keskustelussa Suomessa on suuri merkitys hiljaisella tiedolla sekä kansalaiskeskustelulla. Vuonna 1944 tapahtui selkeä suunnanvaihdos turvallisuuspoliittisessa ajattelussa, ja se on 70 vuoden ajan kantanut suhteellisen hyvin.

Natosta on käyty keskustelua parisenkymmentä vuotta. Ensimmäisen kerran jäsenyys nousi ikään kuin heittona esille 1995, mutta 1996 käytettiin ensimmäinen virallisempi puheenvuoro Natoon liittymisen puolesta.

Suomessa Nato-keskustelu kytkeytyy tällä hetkellä pitkälti keskusteluun Venäjän ja Ukrainan tilanteesta. Vajaa 10 vuotta sitten Nato-keskustelussa keskityttiin muun muassa kriisinhallintaoperaatioihin. Venäjä nähtiin kumppanina ja korostettiin sitä, kuinka Nato-jäsenyys ei ole Venäjän haastaja. Tällä hetkellä Venäjää pidetään uhkana ja perusteena Nato-jäsenyydelle.

Ylipäänsä keskustelua Natosta leimaa uhkien, yleistysten ja pelkojen paljous. Toisaalta annetaan ymmärtää, että Suomi on ”viaton sivustakatsoja”, jolla on mahdollisuus tehdä vain kyllä/ei-valinta. Kun ei ole valtaa, ei ole myöskään vastuuta.

USA ja Nato pyrkivät profiloitumaan konfliktin ratkaisijoina Jugoslavian sodan yhteydessä, jolloin Nato esiintyi sankarin roolissa. Kuitenkin Naton sisällä oli ja on paljon ristiriitoja. Sisäisten ristiriitojen vuoksi Irakiin 1993 ei hyökännyt Nato vaan USA, ilman ristiriitoja Nato olisi ollut mukana koalitiossa. Ne, jotka odottavat paljon Natolta ja USA:lta, ovat myös herkkiä pettymään.

Media uutisoi erityisesti otsikkotasolla kuinka Naton kannatus on kasvanut, vaikka todellisuudessa kannatus on koko ajan sahanut aika lailla paikoillaan vuodesta toiseen. Suomessa media on päätoimittajatasolla puolensa valinnut ja media valitsee sen, ketkä se nimittää asiantuntijaksi. Huomiota herättää myös se, että mediassa on paljon arvioitsijoita, ja esimerkiksi Ukrainan tilanteesta esitetään niin monta variaatiota, että jokin niistä osuu kohdilleen. Median esittämiä puheenvuoroja puolestaan peilataan paljon sosiaalisessa mediassa, asiat yksinkertaistuvat ja muuttuvat tarinankerronnan suuntaan.

Keskustelu mediassa on kärjistynyt vuoden takaisesta tilanteesta, ja esille on noussut mustavalkoisia asenteita suurvaltapolitiikassa rajan molemmin puolin. Kun puhutaan sosiaalisessa mediassa esiintyvistä Nato-kommenteista, voidaan huomata, että jo noin 10 kommentin jälkeen on keskusteluun liitetty talvisota, mutta syyt talvisodan syyttymiseen sivuutetaan. Talvisodan syynä pidetään pitkälti epäuskottavaa puolueettomuutta. Kun tilannetta nyt peilataan Natoon, niin puolueettomuudesta on isäntämaasopimuksen jälkeen jo

mahdotonta puhua. Voitaisiin myös miettiä mitä tapahtuu, mikäli Venäjällä nostetaan esille Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitoksen johtajan Torsti Sirénin kirjoittamat viestit Facebookissa. Hän on esiintynyt yksityishenkilönä, mutta voiko strategian laitoksen everstiluutnantti olla yksityishenkilö viitatessaan kirjoituksissaan turvallisuuspolitiikkaan?

Minkälaisesta historiasta keskustelu kumpuaa

Miksi minä olen tässä? Miksi olen olemassa? Jokainen rakentaa todellisuuden lopulta yksinkertaistumisista. Jokaisella kansakunnalla on oma historiansa ja asiat, jotka tiedostamatta vaikuttavat mielikuviin. Suomen historiassa merkittäviä tapahtumia ovat muun muassa vuoden 1918 sota ja talvisota, joiden vaikutukset näkyvät edelleen.

Suomen viattomuus nostetaan vahvasti esille. Tämän voidaan ajatella johtuvan vuoden 1918 tapahtumista ja syyllisyydestä. Silloin syntynyt keskustelutapa elää tiedostamattomana edelleen. Suomalainen huumori (humalaiset, hölmöt, Uno Turhapuro jne.) ovat ikään kuin nurinniskoin käännettyjä hahmoja vuoden 1918 tapahtumien henkilöistä. Uno Turhapuron piirteiksi voidaan kuvata esimerkiksi likaisuus, humala, osaamattomuus, pärjääminen onnenkantamoisilla ja henkilönä, josta naiset ovat kiinnostuneita. Samankaltaisilla kuvauksilla väritettiin 1920–30-luvun propagandassa ryssiä. Saarijärven Paavo puolestaan kuvaillaan luotettavana, hyvänä naapurina, joka on tunnollinen, ahkera ja lojaali naapureilleen, mutta suuttuessaan iso uhka ja pitelemätön. Suomalaisen itsetuntoa on rakennettu näille piirteille ja suomalaiset haluavat samaistua näihin samoihin piirteisiin. Näillä Saarijärven Paavon piirteillä (pyyteetön, ei vaadi mitään) pyritään markkinoimaan myös Nato-jäsenyyttä suomalaisille.

Voidaan kysyä, onko talvisodan ”haava” edelleen avoin ja pidetäänkö sitä tarkoituksella avoimena. Talvisotaa ja sotia ylipäänsä käytetään hyväksi tarvittaessa, ja niiden avulla perustellaan asioita. Nuorempi sukupolvi ei kenties suhtaudu enää samalla tavoin menneeseen sotaan. Puhutaan, että tapahtui talvisodan ihme, joka on yhtenäisyyden kokemuksen tunne. Ennen tätä kokemus yhtenäisyydestä puuttui, ja talvisodassa Stalin oletti marssin Helsinkiin onnistuvan parissa viikossa. Oletuksena oli, että suomalaiset työväentaustaiset sotilaat eivät taistele venäläisiä vastaan. Suomessa tätä epäiltiin myös, koska ei ollut varmuutta siitä, kumpaan suuntaan miehet suuntaavat aseensa. Mannerheim olikin huojentunut siitä, että sotavoimat taistelivat, ja oikeaan suuntaan. Suomi on syntynyt sotien kautta ja lopputuloksena oleva hyvinvointiyhteiskunta on hieno. Tämän vuoksi Suomessa sotaan suhtaudutaan ikään kuin se olisi pyhä ja sen uhreja ei saisi surra. Suomessa itsenäisyyttä juhliutaankin hyvin perinteisesti, ensin katsotaan *Tuntematon sotilas* ja sen jälkeen sotilasparaati. Voidaankin miettiä, mikä on tämän merkitys kansalliselle identiteetille, mikä yhdistää suomalaisia ja venäläisiä? Miksi kansallista itsetuntoa ei nostateta positiivisilla asioilla, vaan korostamalla sotia ja niiden merkitystä?

Venäjä ja Ukraina

Ei ole uskottavaa, etteikö Venäjä olisi osa Ukrainan operaatiota, ei ole uskottavaa, että se olisi pelkästään Venäjän operaatio. Uutisointi on iso osa propagandaa ja voidaan miettiä, minkälaista viestiä halutaan antaa. Ruokitaanko epäluulon ilmapiiriä tarkoituksellisesti? Esimerkiksi Moskovan torin ”Suomi–Puola-huudot” uutisoitiin Suomen lehdistön otsikkotasolla laajasti, vaikka taustalla lienee ollut vain kymmenkunta humalaista huutajaa.

Myös Venäjällä harrastetaan todellisuuden muokkausta, vaikkakin hieman kömpelömmiin kuin lännessä. Erona on kenties se, että Venäjällä iso osa väestöstä odottaa joka tapauksessa johdon valehtelevan. Lännessä tiedotusvälineisiin luotetaan enemmän, vaikka aina ei olisi syytäkään.

Vuonna 2008 alkanut maailmanlaajuinen talouskaaos näkyy eri puolilla maailmaa ja haetaan ulkoista uhkaa. Vanha toteamus on, että kun sisäpolitiikassa menee huonosti, siirrytään ulkopolitiikkaan.